

Міністерство освіти і науки України
Харківський національний університет імені В. Н. Каразіна

Кафедра фізичної географії та картографії

“ЗАТВЕРДЖУЮ”

Проректор з науково-педагогічної роботи

Антон ПАНТЕЛЕЙМОНОВ

2021 р.

Робоча програма навчальної дисципліни

Природно-ресурсний потенціал України _____
(назва навчальної дисципліни)

рівень вищої освіти	<u>бакалавр</u>
галузь знань	<u>10 Природничі науки</u>
спеціальність	<u>106 Географія</u>
освітня програма	<u>«Географія рекреації і туризму» (денна</u>
форма навчання)	_____
спеціалізація	_____
вид дисципліни	<u>вибіркова</u>
факультет	<u>геології, географії, рекреації та туризму</u>

2021 / 2022 навчальний рік

Програму рекомендовано до затвердження вченою радою факультету (інституту, центру)

“ 7 ” 06 2021 року, протокол № 7

РОЗРОБНИКИ ПРОГРАМИ: (вказати авторів, їхні наукові ступені, вчені звання та посади)
доцент Валентина КЛИМЕНКО

Програму схвалено на засіданні кафедри фізичної географії та картографії

Протокол № 20 від « 7.06 » 2021 р.

Завідувач кафедри

(підпис)

Юля ПРАСУЛ
(прізвище та ініціали)

« 07 » 06 2021 р.

Програму погоджено з гарантом освітньої (професійної/наукової) програми
(керівником
проектної групи) Географія рекреації та туризму

назва освітньої програми

Гарант освітньої (професійної/наукової) програми
(керівник проектної групи)

(підпис)

Прасул Ю.І.
(прізвище та ініціали)

Програму погоджено методичною комісією факультету геології, географії, рекреації і туризму

Протокол № 6 від « 7 » 06 2020 р.

Голова методичної комісії

(підпис)

Жемеров О.О.
(прізвище та ініціали)

« 07 » 06 2021 р.

ВСТУП

Програма навчальної дисципліни «Природно -ресурсний потенціал України» складена відповідно до освітньо-професійної (освітньо-наукової) програми «Географія рекреації та туризму» підготовки бакалавра _____

(назва рівня вищої освіти, освітньо-кваліфікаційного рівня)

спеціальності 106 Географія _____

спеціалізації _____

1. Опис навчальної дисципліни

1.1. *Мета викладання навчальної дисципліни* - ознайомлення студентів з теоретичними та методичними основами географічного дослідження природно-ресурсного потенціалу території країни і окремих регіонів; формування у майбутнього спеціаліста формування вмінь та навиків здійснення комплексного географічного аналізу та економічної оцінки природних ресурсів.

1.2. *Основні завдання вивчення дисципліни* – теоретико-методологічні, методичні і прикладні проблеми географічного дослідження природно-ресурсного потенціалу України; розкриття економіко-географічної сутності інтегрального природно-ресурсного потенціалу території та еколого-географічне дослідження ПРП території.

1.3. *Кількість кредитів* – 4 кредити

1.4. *Загальна кількість годин* – 120

1.5. Характеристика навчальної дисципліни	
Нормативна / за вибором	
Денна форма навчання	Заочна (дистанційна) форма навчання
Рік підготовки	
1 -й	1-й
Семестр	
7 -й	-й
Лекції	
24 год.	год.
Практичні, семінарські заняття	
24 год.	год.
Лабораторні заняття	
год.	год.
Самостійна робота	
72 год.	год.
Індивідуальні завдання	
год.	

1.6. Заплановані результати навчання

Інтегральна компетентність:

Здатність розв'язувати складні спеціалізовані задачі та практичні проблеми у професійній діяльності предметної області географічних наук або у процесі навчання із застосуванням сучасних теорій та методів дослідження природних та антропогенних об'єктів і процесів із використанням комплексу міждисциплінарних даних та за умовами недостатності інформації.

Загальні компетентності:

ЗК 1. Базові знання фундаментальних наук в обсязі, необхідному для засвоєння географічних дисциплін;

ЗК 3. Здатність застосовувати знання в практичних ситуаціях: цілеспрямовано і ефективно вирішувати поставлене завдання, виконувати прийняті зобов'язання у професійній сфері;

ЗК 4. Здатність до навчання – вчитися і оволодівати сучасними знаннями: вдосконалювати власне навчання і виконання, включно з розробленням навчальних і дослідницьких навичок, орієнтуватися у світовому й національному географічному науковому просторі в контексті необхідності постійного розширення і актуалізації географічних знань для підвищення професійної майстерності, цінувати різноманіття та мультикультурність;

ЗК 5. Здатність до письмової й усної комунікації, здатність використовувати знання державної та іноземної мови в професійній діяльності;

ЗК 8. Прагнення до збереження природного навколишнього середовища та забезпечення сталого розвитку суспільства;

ЗК 10. Навички роботи з інформацією: здатність працювати з інформацією і знаннями з предмету навчання, географічної проблематики, здатність до пошуку джерел географічної інформації, їх наукового опрацювання і використання, зокрема, порівняння, аналізу і представлення на основі географічних методів і підходів, у тому числі інформаційних технологій, застосовувати уміння роботи (збір, узагальнення, обробка) зі статистичними даними, що відображають стан природних і суспільних територіальних систем.

Фахові компетентності:

ФК 3. Розуміння основних фізико-географічних та суспільно-географічних процесів, що відбуваються у географічному просторі на різних рівнях його організації;

ФК 4. Розуміння причинно-наслідкових зв'язків розвитку та взаємодії природи і суспільства й уміння їх використовувати у професійній діяльності;

ФК 5. Здатність застосовувати базові знання фундаментальних наук при вивченні природних та антропогенних геосистем різного ієрархічного рівня;

ФК 11. Здатність використовувати географічні інформаційні технології для вирішення експериментальних і практичних завдань у галузі географії рекреації і туризму.

ПРН 2. Базові знання природничо-географічних наук: об'єктно-предметна область, поняттєво-термінологічний апарат, теорії і концепції, закони і закономірності, методи дослідження тощо; ПРН 3. Базові знання суспільно-географічних наук: об'єктно-предметна область, поняттєво-термінологічний апарат, теорії і концепції, закони і закономірності, методи дослідження тощо;

ПРН 5. Має знання основних механізмів функціонування природних територіальних комплексів, окремих їх компонентів, виявляє зв'язки і залежності між компонентами, причини, перебіг і наслідки процесів, що відбуваються в них, аналізує просторову диференціацію географічної оболонки і географічного середовища на глобальному, регіональному та локальному територіальних рівнях; виявляє зміни, які відбуваються у географічному середовищі під впливом природних і антропогенних чинників;

ПРН 6. Базові уявлення про територіальну організацію суспільства, концепції територіальних структур; ПРН 7. Базові уявлення про географічні основи раціонального природокористування та охорони природи в галузі рекреації та туризму;

Згідно з вимогами освітньо-професійної програми студенти повинні *знати*: основні питання з теорії та практики економіки природокористування та управління природокористуванням; загальні передумови, особливості та наслідки взаємодії людини та природи; закономірності розміщення, стану, використання окремих видів природних ресурсів в регіонах України, проблеми та перспективні напрямки їх вирішення; оцінки природних ресурсів, пошуки раціонального їх використання; способи визначення негативного впливу господарської діяльності на оточуюче середовище;

вміти: володіти навичками географічного аналізу природно-ресурсних комплексів і їх структур; встановлювати причинно-наслідкові зв'язки між особливостями використання природних ресурсів та станом довкілля в регіонах України; професійно виконувати еколого-економічний аналіз; практично застосовувати економічні важелі з регулювання охорони навколишнього середовища і раціонального використання природних ресурсів.

2. Тематичний план навчальної дисципліни

Розділ 1. Теоретико-методологічні основи географії природно-ресурсного потенціалу.

Тема 1. Природно-ресурсний потенціал, його суть і структура. Поняття про «природні умови», «природні ресурси» та «сировина». Класифікації природних ресурсів. Природно-ресурсний потенціал території. Геопросторове розташування і природні особливості території України. Академія наук України і дослідження природи.

Тема 2. Природні ресурси та збалансоване природокористування. Територіальні особливості ПРП та ефективність природокористування України. Трактуювання категорій територіальна диференціація ПРП.

Розділ 2. Територіальна диференціація природно-ресурсного потенціалу України.

Тема 3. Рельєф України та мінеральні ресурси. Чинники рельєфоутворення. Загальна характеристика рельєфу України (Поліська, Придніпровська, Причорноморська, Закарпатська низовини. Волинська, Подільська, Хотинська, Придніпровська, Приазовська, Донецька, Середньоросійська височини) та Українські Карпати і Кримські гори.

Мінерально-сировинні ресурси України. Класифікація корисних копалин та їх характеристика. Паливно-енергетичні ресурси: кам'яне, буре вугілля, нафта, природний газ, торф, горючі сланці, озокерит. Нафтогазоносні області. Руди чорних металів: залізні, марганцеві, хромові руди. Руди кольорових металів: нікелеві, алюмінієві, мідні, ртутні, титанові руди. Група радіоактивних руд: уранові руди. Руди благородних металів: золото, срібло. Нерудні корисні копалини: самородна сірка, калійні молі, кухонна сіль, графіт, флюсові вапняки, вогнетривкі глини, гіпс, бурштин. Географічний розподіл мінерально-сировинних ресурсів. Мінеральні води.

Тема 4. Формування сучасного клімату й кліматичні ресурси. Рельєф і гіпсометричні особливості територій. Радіаційні й орографічні фактори клімату. Температурні показники. Зволоження. Опади. Енергетичні кліматичні ресурси. Біокліматичні та рекреаційні кліматичні ресурси. Агрокліматичні ресурси. Сума активних температур. Зміни кліматичних умов в Україні. Використання кліматичних ресурсів.

Тема 5. Водні ресурси України. Поверхневі води України. Гідрографічна та гідрологічна характеристика найбільших річок України. Озера і водосховища, їх

народногосподарське використання та екологічні проблеми. Основні типи, значення та поширення боліт. Підземні й ґрунтові води України. Характеристика водних ресурсів. Водний баланс. Ресурси поверхневих вод і підземних вод. Регіональні відмінності

забезпеченості водними ресурсами. Роль і значення водних ресурсів у господарстві. Мінеральні джерела та їх бальнеологічне значення. Водокористування і право власності на воду в Україні. Проблеми раціонального водокористування, охорона та відтворення водних ресурсів України.

Тема 6. Моря України та їх ресурси. Загальна характеристика Чорного та Азовського морів. Природні ресурси морів (біологічні, мінеральні та рекреаційні) та їх народногосподарське значення. Проблеми раціонального використання природних умов і ресурсів морів та екологічні проблеми морських басейнів.

Тема 7. Земельні ресурси України. Ґрунтовий покрив України. Різноманіття ґрунтів. Земельний фонд України та його складові. Класифікація земель. Потенціал земельних ресурсів. Рівень освоєння земель. Розподіл земельно-ресурсного потенціалу. Структура сільськогосподарських угідь України. Державний земельний кадастр. Стан господарського використання земельних ресурсів. Деградація ґрунтів. Меліорація земель. Рекультивація порушених земельних угідь. Земельний кодекс України. Плата за землю в Україні.

Тема 8-9. Рослинні та фауністичні ресурси України. Видове багатство рослинного світу України. Ліси України, їх значення та функції. Класифікація лісів за призначенням. Класифікація лісових ресурсів. Лісовий фонд України. Значення лучної, степової і болотної рослинності. Інтродуковані рослини. Оптимізація використання лісових ресурсів України та їх охорона

Природне формування багатства фауни України. Видове багатство. Зональність сучасної фауни України. Тваринний світ рівнинних та гірських лісів і Лісостепу, Степу. Фауна озер, рік. Морська фауна. Моніторинг та охорона тваринного світу. Червона і Зелена книга України.

Тема 10. Потенціал рекреаційних ресурсів України та проблеми його збереження. Типи рекреаційних ресурсів: природні, історико-культурні та соціально-економічні рекреаційні ресурси. Види рекреаційних ресурсів та методики їх оцінки. Рекреаційні ресурси у компонентній структурі інтегрального ПРП України. Рекреаційні регіони України. Санаторно-курортне господарство України. Зелений туризм. Проблеми збереження потенціалу рекреаційних ресурсів України та шляхи їх вирішення.

Тема 11-12. Раціональне використання природно-ресурсного потенціалу України й охорона довкілля. Регіональні ознаки виснаження природно-ресурсного потенціалу. Перспектива екологічно безпечного і збалансованого використання природно-ресурсного потенціалу України. Висновки.

3. Структура навчальної дисципліни

Назви розділів і тем	Кількість годин											
	денна форма						заочна форма					
	усього	у тому числі					усього	у тому числі				
		л	п	лаб.	інд.	с. р.		л	п	лаб.	інд.	с. р.
1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13
Розділ 1. Теоретико-методологічні основи географії природно-ресурсного потенціалу												
Тема 1. Природно-ресурсний потенціал, його суть і структура	10	2	2			6						
Тема 2. Природні ресурси та збалансоване природокористування	10	2	2			6						
Разом	20	4	4			12						
Розділ 2. Територіальна диференціація природно-ресурсного потенціалу України												
Тема 3. Рельєф	10	2	2			6						

України та мінеральні ресурси												
Тема 4. Формування сучасного клімату й кліматичні ресурси	10	2	2			6						
Тема 5-6. Водні ресурси України. Моря України та їх ресурси.	20	4	4			12						
Тема 7. Земельні ресурси України	10	2	2			6						
Тема 8-9. Рослинні та фауністичні ресурси України	18	4	2			12						
Тема 10. Потенціал рекреаційних ресурсів України та проблеми його збереження	12	2	4			6						
Тема 11-12. Раціональне використання природно-ресурсного потенціалу України й охорона довкілля	20	4	4			12						
<i>Разом за розділом 2</i>	100	20	20			60						
<i>Всього</i>	120	24	24			72						

4. Теми практичних занять

№ з/п	Назва теми	Кількість годин		Бали	
		денна	заочна	денна	заочна
1	Компонентна структура природно-ресурсного потенціалу України	4		4	
2	Природно-ресурсний потенціал та його оцінка	4		4	
3	Характеристика природних рекреаційних ресурсів області (за вибором)	4		8	
4	Характеристика історико-культурних рекреаційних ресурсів області (за вибором)	4		4	
5	Характеристика соціально-економічних рекреаційних ресурсів області (за вибором)	4		6	
6	Кадастр рекреаційних ресурсів області (за вибором)	4		4	
	Всього	24		30	

5. Завдання для самостійної роботи

№ з/п	Види, зміст самостійної роботи (опрацювання навчального матеріалу)	Кількість годин (для денної форми навчання)
1	Знати геопросторове розташування і природні особливості території України. Академія наук України і дослідження природи	6
2	Дослідити трактування категорій ПРП, економічні, соціальні, екологічні основи вчення про природно-ресурсний потенціал території.	6
3	Встановлення географічного розподілу мінерально-сировинних ресурсів. Мінеральні води.	6
4	Зміни кліматичних умов в Україні та використання кліматичних ресурсів.	6
5	Забезпеченість водними ресурсами різних областей України. Принципи раціонального використання водних ресурсів України. Контроль за станом водного середовища і організація його охорони. Водокористування і право власності на воду в Україні. Які проблеми раціонального водокористування, охорона та відтворення водних ресурсів України.	12
6	Використання та антропогенний вплив на ґрунтовий покрив. Система раціонального використання земельних ресурсів в Україні. Земельний кодекс України. Плата за землю в Україні	6
7	Інтродуковані рослини. Оптимізація використання лісових ресурсів України та їх охорона	12
8	Зелений туризм. Проблеми збереження потенціалу рекреаційних ресурсів України та шляхи їх вирішення	6
9	Напрями раціоналізації використання, охорони і відтворення ПРП України. Використання на практиці досвіду застосування оцінки ПРП з метою вдосконалення природокористування	12
	Всього	72

Результати навчання, які отримані студентом під час виконання завдань для самостійної роботи контролюються та оцінюються у поточних контрольних роботах, практичних роботах та під час підсумкового семестрового контролю.

6. Індивідуальні завдання

Не передбаченні робочим планом

7. Методи навчання

Пояснювально-ілюстративний, репродуктивний, проблемного викладу, частково-пошуковий, дослідницький, дискусійний.

Методи роботи в умовах дистанційного та змішаного навчання: за умов впровадження карантинних обмежень лекції проводяться в он-лайн режимі із застосуванням платформи ZOOM.

За умов змішаного навчання практичні заняття, написання контрольної та екзаменаційної роботи проводяться в аудиторії.

За умов дистанційного навчання практичні заняття, написання контрольної та залікової роботи в ZOOM, на Гугл Диск.

8. Методи контролю

У межах навчальної дисципліни «Природно-ресурсний потенціал України» використовуються такі види контролю результатів навчання: виконання практичних робіт, 1 контрольна робота та підсумковий семестровий контроль (залік). Реалізуються ці види контролю за допомогою виконання тестування, практичних робіт та бліц-опитування під час лекцій.

Поточний контроль за виконання практичних робіт
Денна форма навчання

Назва роботи					
	Всього балів	Оцінка (в балах)	Проведенні розрахунки, аналіз	Графічне зображення	Захист
Компонентна структура природно-ресурсного потенціалу України	4	4	успішного виконання -2,0	успішного виконання-1,0	1.0
		3,2	незначні помилки в розрахунках – 1,5	незначні помилки -0.8	0.9
		2,4	значні помилки в розрахунках- 1,0	значні помилки -0,6	0.8
Природно-ресурсний потенціал та його оцінка	4	4	успішного виконання -2,0	успішного виконання-1,0	1.0
		3,2	незначні помилки в розрахунках – 1,5	незначні помилки -0.8	0.9
		2,4	значні помилки в розрахунках- 1,0	значні помилки -0,6	0.8
Характеристика природних рекреаційних ресурсів області (за вибором)	8	8	успішного виконання -6,0	успішного виконання-1,0	1.0
		6,4	незначні помилки в розрахунках – 4,7	незначні помилки-0,8	0.9
		4,8	значні помилки в розрахунках- 3,4	значні помилки -0,6	0.8
Характеристика історико-культурних рекреаційних ресурсів області (за вибором)	4	4	успішного виконання -2,0	успішного виконання-1,0	1.0
		3,2	незначні помилки в розрахунках - 1,5	незначні помилки-0,8	0,9
		2,4	значні помилки в розрахунках- 1,0	значні помилки -0,6	0,8
Характеристика соціально-економічних рекреаційних ресурсів області (за вибором)	6	6	успішного виконання -4,0	успішного виконання-1	1

		4,8	незначні помилки в розрахунках – 3,2	незначні помилки-0,8	0,8
		3,6	значні помилки в розрахунках- 2,4	значні помилки -0,6	0,6
Кадастр рекреаційних ресурсів області (за вибором)	4	4	успішного виконання -2,0	успішного виконання-1,0	1.0
		3,2	незначні помилки в розрахунках – 1,5	незначні помилки -0.8	0.9
		2,4	значні помилки в розрахунках- 1,0	значні помилки -0,6	0.8
Всього	30				

Поточний контроль за виконання контрольної роботи – всього 30 балів

Оцінка	Бали	Результати оцінювання
5	30-27	ставиться у випадку, коли студент вільно володіє програмним матеріалом курсу в повному обсязі; ґрунтовно складає визначення та сутність основних понять, термінів; залучає до відповіді власний досвід, що набутий у процесі виконання практичних робіт
4	26-24	відрізняється від оцінки «відмінно» тим, що студент допускає окремі помилки і неточності, які не впливають на загальний характер відповіді. Програмний матеріал знає добре, відповідь є послідовною
3	20-18	студент відповідає на поставлене запитання не повністю, при розкритті спеціальних питань, термінів не може конкретизувати відповідь наведенням прикладів; допускає значні помилки
2	17 та менше	студент не володіє матеріалом, не розуміє теоретичних і практичних питань, допускає грубі помилки, не орієнтується в предметі

До підсумкового семестрового контролю (заліку) допускаються студенти, які виконали всі види робіт, що передбачені навчальною програмою.

Підсумковий семестровий контроль (залік) – 40 балів

Чотирівнева оцінка	Бали	Результати оцінювання
5	40-36	ставиться у випадку, коли студент вільно володіє програмним матеріалом курсу в повному обсязі; ґрунтовно складає визначення та сутність основних понять, термінів; вирішує надане індивідуальне завдання
4	34-32	відрізняється від оцінки «відмінно» тим, що студент допускає окремі помилки і неточності, які не впливають на загальний характер відповіді; програмний матеріал знає добре, відповідь є послідовною; робить незначну помилку

		в індивідуальному завданні
3	31-24	студент відповідає на поставлене запитання не повністю, при розкритті спеціальних питань, термінів не може конкретизувати відповідь наведенням прикладів; допускає значні помилки в розрахунках індивідуального завдання
2	19 та менше	студент не володіє матеріалом, не розуміє теоретичних і практичних питань, допускає грубі помилки, не орієнтується в предметі, не може виконати індивідуальне завдання

9. Схема нарахування балів

Приклад для підсумкового семестрового контролю при проведенні семестрового екзамену або залікової роботи

Поточний контроль, самостійна робота, індивідуальні завдання					Екзамен (залікова робота)	Сума
Розділ 1	Роз-діл 2	Контрольна робота, передбачена навчальним планом	Індивідуальне завдання	Разом		
T1 T2	T3-T12					
6	24	30		60	40	100

T1, T2 ... – теми розділів(виконання практичних робіт).

Шкала оцінювання

Сума балів за всі види навчальної діяльності протягом семестру	Оцінка
	для заліку
90 – 100	зараховано
70-89	
50-69	
1-49	не зараховано

10. Рекомендована література

Основна література

1. Економіка природокористування : підручник / Хвесик М. А. [та ін.] ; [за ред. Хвесика М. А.]. – К. : Аграр Медіа Груп, 2013. – 333 с.
2. Економіка природокористування і охорона довкілля / НАН України, РВПС України ; відп. ред. Б. М. Данилишин. – К. : [б.в.], 2005. – 376 с.
3. Мартієнко А. І. Економіка природокористування: адміністративне управління : монографія / А. І. Мартієнко, Н. І. Хумарова ; НАН України, Ін-т проблем ринку та екон.-екол. дослідж. – Одеса : ІПРЕД НАНУ, 2017. – 300 с.
4. Олійник Я. Б. Основи екології : підручник / Я. Б. Олійник, П. Г. Шищенко, О. П. Гавриленко. – К. : Знання, 2012. – 558 с.
5. Руденко В. П. Оцінка природно-ресурсного потенціалу України як основа менеджменту природоохоронної діяльності : Монографія / В. П. Руденко, С. В. Руденко. – Чернівці : Рута, 2014. – 248 с.
6. Руденко В. П. Географія природо-ресурсного потенціалу України. У 3-х част. : підручник. – Чернівці : Чернівецький нац. ун-т, 2010. – 552 с.

Допоміжна література

1. Дронова О. Л. Фактори ризику техногенних надзвичайних ситуацій в Україні: Монографія / О.Л. Дронова. – К. : Ін-т географії НАН України, 2011 – 270 с.
2. Кононенко О. Ю. Актуальні проблеми сталого розвитку : навчально-методичний посібник / О. Ю. Кононенко. – К. : Прінт сервіс, 2016. – 142 с.
3. Лісовський С. А. Природа і суспільство: баланс інтересів на теренах України / С. А. Лісовський. - К.: Ін-т географії, 2009. – 300 с.
3. Мельник С. В. Економіка природокористування : навч. посіб. для студ. екол. спец. / С. В. Мельник. – Одеса : Наука і техніка, 2012. – 223 с.

11. Посилання на інформаційні ресурси в Інтернеті, відео-лекції, інше методичне забезпечення

1. Загальнодержавна програма збереження біорізноманіття на 2005–2025 роки [Електронний ресурс] – Режим доступу: <http://zakon0.rada.gov.ua/laws/show/675-2004-%D1%80>
2. Сучасне природокористування: суспільно-географічний контекст ~212~ Закон України " Про оцінку впливу на довкілля" (2017 р.). [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/2059-19/page>
3. Закон України "Про Червону книгу України" (2002 р.). [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/3055-14>
4. Закон України „Про охорону атмосферного повітря” (1992 р.). [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/1264-12>.
5. Земельний Кодекс України (2001 р.) [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/2768-14>
6. Кодекс України про надра (1994 р.) [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/132/94-%D0%B2%D1%80>.
7. Рамкова конвенція ООН про зміну клімату [Електронний ресурс] – Режим доступу: http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/995_044.